

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

92

Szerző: *Móricz Pál*

Cím: *Czuczor Gergely sírköve eltűnt a kerepesi-temetőből*

Forrás: *Magyarság*

1924. 5. 25.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Hely

Czuczor Gergely

Idő

"1924"

Személy

Helyszám

Czuczor Gergely sírköve eltűnt a kerepesi-temetőből

— A Magyarság tudósítójától —

A kerepesi temetőben már évek óta folyik — a régi sírhelyek feldurkálásával, a régi porhadó csontoknak tömegsírokba takarításával — a történeti hírű temető »rendezése». Megdöbbentő, hogy a modernizált öreg temető rendezése bár kifogástalan mérnöki és kertész szakértők tervei alapján, de az elmult, itten elhantolt szellemi értékeinket értékelni tudó érdekeltségek bevonása és megkérdőzése nélkül a legridegebb, legérzékletlenebb és a begyepesedett öreg síroknál felvetődő kényes kérdésekkel szemben vak, tájékozatlan, bürokratikus intézkedések alapján történik. Maga a sajtó csak újabban kezd felmesznelni a kerepesi temetőben folyó műveletekről. Már megírták, hogy a Deák-mauzóleumtól balra eső, »stáblából» exhumálják azokat a jeleseinket, akik még az 1860-as években hunytak el és hogy ugyanekkor Czuczor Gergely hamvai mellett vörösréz feszületet találtak, Reviczky Szeyér koporsójából előkerült az a golyó, amely ifjú életét kioltotta... E szenzációs híradásokra a másik lap hitetlen munkatársa, amint az a »Nem exhumálták Czuczor Gergely hamvait» címen megjelent közleményből kivilágosodik: »felkeresték Czuczor Gergely és társainak sírjait, ott azonban semmi olyant nem látott, ami az exhumálást bizonyítaná. A si-

rok ma is érintetlenek, a temető személyzete pedig semmit sem tud az exhumálásokról. Az igazgatói irodában is kijelentették, hogy Czuczor és társainak exhumálásáról szó sem volt...» Majd érdekes leírásban megállapította azt is, hogy »Czuczor meglehetősen elhanyagolt, de érintetlen sírján ma is egyszerű, ferdére dült fakereszt állt...» A továbbiakban különben igen vigasztalan képet fest a régi nagy magyarok elárvult, elhanyagolt temetőjéről, ezeknek az idézgetését ám nem folytatom, ezeknek a szegénytelen valóságáról mindenki személyesen meggyőződhetik. Éppen a Czuczor Gergelyre vonatkozó téves és megtévesztő közlések kapesán az igazi helyzet tisztázását most alkalmasszerűleg és kegyeletes kötelességérzetből felvetem. Odakint a kerepesi temetőben ugyanis — a temetőrendezés során — rejtelmes dolgok történhettek, ha már a tudományos akadémiai rendes tag, a Kiszalud-Társaságot alapító jeles magyar költő, hazájáért Kufsteinban rabságot szenvedett kiváló magyar hazafi, nagytudományu

nyelvész és kortársaitól szeretve tisztelt bencés tanár: Czuczor Gergely »elhanyagolt» sírján »ferdere dült fakereszt»-té változtatott át a hajdani; még nem olyan régen érintetlenül fennállott erős gránitközöckö emlékoszlop!

Exhumálták-e a Czuczor Gergely hamvait?

Az 1866 szeptember 9-én Pesten elhunyt Czuczor Gergelyt, a »Riadj magyar, riadj! költőjét, az akadémiai nagyszótár első szerkesztőjét — az eddig elhangzott tagadások dacára — suttymban, rövid uton igenis exhumálták. Czuczor Gergely, a szent öreg, eredetileg nem a Deák-mauzóleum szomszédságában, a Vadnay Károly sírja mellett volt eltemetve, hanem a Jókai-sírtól a főt mentén balra, befelé, az akkor fákkal, eserjékkel bozontosan özszevíssza nőtt, egykori 26-ik számú sírkerttrészetben, egy fasoros oldalut mellett. 1920-ban — a Tudományos Akadémia, a Kiszalud-Társaság, a pannonhalmi főtisztelendő bencés-rend, de legalább is a nagy nyilvánosság értesítése nélkül — innét talicskálták a hamvakat a Deák-mauzóleum mellé, tehát exhumálás igenis történt! Nem a kortársak mulasztása, szegénye az sem, hogy Czuczor mai, újabb sírján »egyszerű, ferdére dült fakereszt állt...»

Czuczor sírköve az utszélén

A régebbiek visszaemlékezhetnek, én magam saját szememmel láttam, hogy Czuczor sírján, az azóta felismerhetlenül megsemmisült, kivájkált, leborotvált 26-ik számú volt sírkerttrészetben, gránitközből gulaalakú, tömör, méltó kősíremléke állott a »pannonhegyi bencésnek». A Magyarság 1921 január 4-iki

számában között »Czuczor sírköve az utszélre került» tudósításomban fájdalommal meg is írtam, amikor azt a szintén magyar tudományos akadémial és Kiszalud-társasági tag Gaál József (a *Peleskei nótárius* színdarab szerzője) és a vértanu 48-as, miniszter Csányi László sírköveivel együtt, a sárba, a kilyűritett sírgödrök melletti utszélre dobva láttam. Azt a »ferdere dült» két hitvány léedarákból összetakolt, méltatlan fakeresztet, az iromba kéztől felmárgált, fehérbetűs »Czuczor Gergely» feliratu, feketén festett szörnyű bádogtábláeszkával már csak is »exhumálás» végrehajtása után dugták a nagy magyar bencés újabb sírhantjába... A dolognak ilyen elintézésébe — legalább én úgy érzem! — ám nem szabad megnyugodnunk. Ezeket a síremlékeket nem egy mulandó szűkebb családi kör, hanem a nemzeti hála és kegyelet állította Czuczornak, Gaál Józsefnek és a többi más, a halottak birodalmába megtért jeles társaiknak, azért a nyilvánosság előtt feltétlenül tisztázni kell, hogy — mivel a Tudományos Akadémiát, a Kiszalud-Társaságot, a pannonhalmi ben-

cés főapát urat aligha értesítették! — az illetékes hatóságok részéről kik voltak jelen a Czuczor, a Gaál és a többi nagy magyarok megbolygatott sírjainak feltárásánál? Amennyiben pedig újabb sírhelyeiket utóbb mégis megjelölték, bár egy-egy féldrűlt, bádogtáblás léckeresztcskével, azt is tisztázni kell, hogy vajjon ellenőrizték-e, miszerint az illő kegyelet betartása mellett csakugyan a Czuczorék csontjai és hamvai kerültek-e az újabb sírhantok alá?

Czuczorral kapcsolatban okvetlenül tisztázni kell azt az aggasztó és megdöbbentő kérdést is, hogy a nagy »pannonhegyi bencés» sírkövét hová tették? A Czuczorral egyidejűleg exhumált vér-

tanu. Csányi László (Zala vármegye községétől emelt) márványoszlopa, látom, az új sirhautnál is megvan, de hát akkor a Czuczor Gergely »elhangyagolt« sirját — a szégyenletes, hitvány, fölrüdült léckereszteske helyett — *miért nem a saját eredeti, méltóbb sírkövével jelölték meg?*

A nemzetnek számon kell kérni a nagy halottait

A nemzeti műtut, az alkotó munkát és tehetséget becsülni tudó, jobberzésű, fajszerető magyarok semmiesetre sem nézhetik közömbösen, részvétlenül az elhunyt magyar kiválóságok sirjainak megbolygatását. Én a kerepesi temető feldúlt sírgödrei között szerzett lesújtó benyomásaim alapján a *Magyarság*-ban már 1921 január 4-én ezt irtam: »Egy Czuczor Gergelyt talán csak mégis nem lenne szabad így rövid uton sírjából kibobni, másodvá helyezni! Hiszen ezekről az exhumálásokról, mint a még ezután történő áttakarításokról számon kell adni a nemzetnek«. Annál inkább aktuális ez az általam ismételt felvetett, a nemzeti becsületet és önértzetet érintő kérdés, mert a kerepesi temető rendezése, egyéb pest-budai régi sírok megbolygatása állandóan folyamatban van, eddigi megdöbbentő tapasztalataink után tehát elhunyt nagyjaink rosinak további megóvását és ide-oda temetgetését ellenőrzés nélkül nem szabad ráhagyni az érzéketlen, durva, tudatlan napszamosokra és egyéb — a koponyákkal labdázó — szabadalmazott sírásókra. A Magyar Tudományos Akadémiának, a Kisfaludy- és Petőfi-társaságoknak, a Színész-, az Újságíró-, Képzőművész-egyesületeknek, az Egyetemnek, iskoláknak, egyházaknak, katonaságnak, stb., már a Czuczor Gergely fájdalmas esetéből kifolyólag külön-külön szerbeszámba kell venni a pest-budai temetőkben eltemetett nagy halottaik sirjait, nehogy vandál kezek durván és örökre jeltelenül elpusztíthassák azokat.

A székesfővárosnak, a pest-budai temetők tulajdonosának és ezidőszertint gondozójának pedig elsősorban kötelessége gondoskodni megértőleg a történelmi multunkat kifejező és összefoglaló nagy halottak sirjának, síremlékeinek kegyeletes megóvásáról. A székesfőváros muzeumában, könyvtárában, levéltárában, iskoláinak tanári karában elég hivatott munkaerővel rendelkezik, hogy a pest-budai temetők nagyon érdekes történetének megírása mellett, a kerepesi, sőt az összes pest-budai vén temetők nagy halottainak felejtett sirját felkutassák, összejegyezzék. A székesfővárosnak erkölcsi kötelessége az is, ha már *diszír helyeket* osztogat a magyar közélet elhunyt kiválóságainak,

hogy a Czuczor Gergelyek, Vas Gereberek, Tóth Kálmánok, Egressy Gáborok, Mészöly Gézák, Herman Ottók és a többiek sírját, ha mindjárt költségbe kerülnek is, kertészeivel gondoztassa. Amikor a legendás Görgey Artur tábornokot három idegennel temették be egy kriptába, amikor a kerepesi temető régi kiváló tudós, író, költő, művész, katona, politikus halottait, szóval a történelmi Magyarország nagyjait még szerény sirjaikból is kiszorítják. — a temetőrendezések révén, — a felcsepereedett újjgazdagok, a tudósok, írók, költők, művészek elhangyagolt, gazos sírjának gondozására felesleg kincseikből, kupeckedéseik hasznából legalább fizessenek külön temető-adót. A székesfőváros az utak mentén és a sírkertreszletek tábláinál haladéktalanul, mielőbb izléses névmutató-táblákat, oszlopokat is állítson, hogy a járókelők figyelme lépten-nyomon, önkéntelenül ráterelődjék — a ma szintehogy a temetőkert rejtelmes dzsungeljeibe elsülyedt — Kisfaludy Károlyok, Czuczor Gergelyek, Vörösmarty Mihályok, Vas Gereberek és társaik nagy tanulságokat rejtő és felkínáló néma magyar sírjára... Hiszen minden elfajult nemzetnél a *felejtéssel* kezdődik aláhanyatlásuk és a szégyenletes pusztulásban való lezüllesztésük.

Móricz Pál